

Висновки

Сучасний стан діяльності будівельного комплексу, і зокрема будівництва житла, з огляду на його відносні і абсолютні обсяги будівництва в порівнянні з іншими пострадянськими країнами залишається в Україні абсолютно неприйнятними.

Державні функції, особливо у сфері контролю та нагляду за діяльністю учасників будівельного ринку, можуть бути передані некомерційним професійним об'єднанням цих же підприємців не тільки без шкоди для громадських інтересів в плані якості та ефективності їх виконання, але із значною вигодою для бюджетів всіх рівнів, що є наслідком скорочення статей витрат на утримання надлишкового апарату чиновників.

Іншим важливим підсумком зазначеного перерозподілу повноважень через СРО має стати істотний антикорупційний ефект, на досягнення якого спрямована державна програма боротьби з корупцією. Така сучасна ринкова інституція, як СРО, доповнить державний контроль за будівництвом.

Для успішного впровадження такої інституції, як саморегулювання в будівельній галузі, країні необхідно прийняти Житловий кодекс, внести відповідні зміни в інші законодавчі і нормативні акти. При цьому надзвичайно важливо детально врахувати російський досвід функціонування СРО в галузі будівництва протягом останніх двох років.

Проблема саморегулювання тісно пов'язана з адміністративною реформою і політикою дерегулювання, головна мета яких – усунення адміністративних бар'єрів, корупції, створення стимулів для підприємницької діяльності, прозорості ринку житла та захисту населення від ошукувань.

Література

1. Андрианов В.Д. Бюрократия, коррупция и эффективность государственного управления // В.Д. Андрианов. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 248 с.

2. Commonwealth Taskforce on Industry Self – Regulation, Industry Self – Regulation on Consumer Market. ORR, Canberra, 2000. – 326 p.

3. Беззубова М.О. Саморегулювання бізнесу як напрям вдосконалення регуляторного середовища бізнесу в Україні // М.О. Беззубова. Вчені записки. Харківський національний технічний університет «ХПІ». – 2009. – С. 26–34.

4. Федеральный закон от 22 июля 2008 года №148–ФЗ «О порядке вступления в силу Федерального закона от 1 декабря 2007 года №315–ФЗ «О саморегулирующих организациях» // Российская газета, №158, 25.07.2008 р.

5. Федеральный закон РФ от 22.07.2008 №148–ФЗ «О внесении изменений в Градостроительный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации» // Российская газета. – 2008. – №4715.

6. Федеральный Закон РФ от 27.12.2002 р. №184–ФЗ «О техническом регулировании» // Российская газета. – 2002. – №245. Режим доступа: <http://centerregion.ru/news/sro/2933>

7. Федеральная служба государственной статистики РФ. – Режим доступа: <http://www.gks.ru>

8. Агентство Республики Казахстан по статистике. – Режим доступа: <http://www.stat.kz>

9. Национальный статистический комитет республики Беларусь. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by>.

10. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, №48, ст. 483), із змінами, внесеними згідно із законом №1759–VI (1759–17) від 15.12.2009 р. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

12. Варналій З. Економічний діалог: партнерство заради прогресу // З. Варналій // – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

13. Інформаційний бюлетень Міжнародного центру досліджень // 29 жовтня 2007. – №36.– 12 с. – Режим доступу: <http://www.all-sro.ru/news/sro-v-ukraine>

Я.П. ШАФОРСТ,

здобувач, Вінницький інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

Зниження витрат виробництва та собівартості продукції як важливий фактор зростання прибутку підприємства

У статті автором розглянуто фактори впливу витрат виробництва та собівартості продукції на прибуток підприємства. Акцентовано увагу на пошук шляхів зниження витрат і собівартості продукції та покращення фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання.

В статье автором рассмотрены факторы влияния издержек производства и себестоимости продукции на прибыль предприятия. Акцентировано внимание на поиске путей снижения издержек производства и себестоимости продукции, улучшении финансового результата деятельности субъектов хозяйствования.

In the article the author considers factors influencing production costs on profits. The attention to finding ways to reduce costs and improve the financial performance of the entity.

Постановка проблеми. Необхідність дослідження витрат виробництва та собівартості продукції зумовлена насамперед тим, що вони являються важливим фактором впливу на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання.

На сьогодні досить гостро постає питання дослідження впливу витрат та собівартості продукції на прибутковість підприємницьких структур, тому що основною причиною економічних труднощів є низька прибутковість. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у пошуку шляхів зростання прибутку підприємницьких структур не лише як основного мотиву їхньої діяльності, а й як показника розвитку економічної та соціальної сфер суспільства. Тому на сучасному етапі розвитку економіки наукові дослідження щодо зниження витрат виробництва та собівартості продукції є актуальними.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Слід зазначити, що проблема формування та максимізації прибутку тривалий час знаходиться у полі зору дослідників. Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних підходів до сутності та значення прибутку як індикатора ефективної фінансово-господарської діяльності підприємств та країни загалом зробили зарубіжні вчені, серед яких слід відзначити А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, Й. Шюмпетера, Ф. Найта, К. Монро, Дж. Бернеса, Т. Дворкіна, та вітчизняних – І.А. Бланка, А.Т. Турила, О.А. Зінченка, Н.Ю. Іванової, Р.Ф. Бутинця та інших. Однак, зважаючи на значний доробок науковців у сфері визначення сутності прибутку та факторів, що впливають на його величину, дана проблематика потребує поглиблення досліджень, оскільки від проникливості осмислення сутності прибутку та шляхів його максимізації залежать перспективні можливості обґрунтування способів розв'язання низки сучасних проблем.

Отже, **метою даної статті** є дослідження основних підходів щодо сутності прибутку підприємства, визначення основних факторів впливу на його величину, а також розробка пропозицій щодо забезпечення прибутковості підприємств шляхом зниження витрат виробництва та собівартості продукції.

Виклад основного матеріалу. Головним показником, що характеризує фінансову результативність підприємства, є прибуток. Він визначає основну мету підприємницької діяльності. В сучасних умовах господарювання прибуток розглядають як основний фактор діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, який впливає на можливість забезпечення фінансування багатьох програм підприємства, пов'язаних з розширенням потужностей, поліпшенням якості продукції, зміцненням конкурентоспроможності, завоюванням нових сегментів ринкового середовища та ін.

Варто нагадати, що більшість науковців під прибутком розуміють частину виручки підприємства, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу та комерційну

діяльність [1, с. 239; 2, с. 287]. Деякі вчені розглядають як різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції [3, с. 449], або як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності. Тобто в класичному розумінні прибуток – це різниця між отриманими доходами та понесеними витратами у процесі господарської діяльності підприємства.

Звичайно, ми погоджуємося із думкою вчених, але вважаємо, що прибуток слід розглядати як систему економічних відносин між підприємцями (роботодавцями-власниками засобів виробництва) і найманими працівниками щодо виробництва, розподілу та обміну новоствореної вартості. Отже, на нашу думку, прибуток є категорією виробництва, де створюється додатковий продукт, що зумовлено властивістю капіталу до самозростання, і виступає грошовим вираженням його вартості. У процесі купівлі-продажу продукції новостворена вартість реалізується як надлишок грошових коштів над витратами, які були понесені під час виробництва продукції. Надлишок цих коштів і є прибутком. Таким чином, отримання прибутку суб'єктами господарювання і передбачає перевищення сукупних доходів над сукупними витратами у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Необхідно підкреслити, що на формування прибутку як фінансового результату діяльності підприємства впливає низка факторів як зовнішнього, так і внутрішнього впливу. До факторів зовнішнього впливу відносять економічні (спад економіки та погіршення життєвого рівня населення, кон'юнктура ринку, інфляція, податкова політика, недосконалість нормативно-правової бази, висока поляризація доходів населення); політико-правові (лобіювання інтересів окремих політичних сил, політична нестабільність); науково-технічні (уповільнення темпів інновацій); демографічні; соціально-культурні (високий рівень безробіття, невідповідність заробітних плат цінам на товари та послуги); екологічні та ін.

До внутрішніх факторів належать такі: виробничі (забезпеченість підприємства виробничими потужностями, технікою, обладнанням, технологіями); конкурентоспроможність; система менеджменту; престижність підприємства, постачальницько-збутова та природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту та ін.

Серед вище наведених чинників, під впливом яких формується прибуток у початковий період діяльності або виникають зміни в його величині в подальшому, необхідно звернути увагу на ті, які належать до першого рівня підпорядкованості. Найважливішими серед них, які впливають на зростання суми прибутку, є збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, зниження витрат виробництва та собівартості продукції, зростання відпускних цін та поліпшення якості продукції.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Щоб збільшити розмір виручки, підприємство має виготовляти таку продукцію, яка б задовольняла вимоги споживачів та користувалася великим попитом. Для цього підприємство досліджує ринок збуту та можливості надходження готової продукції чи напівфабрикатів до споживачів шляхом збільшення обсягів виробництва та реалізації.

Не менш важливим фактором, який впливає на величину прибутку підприємств, ми вважаємо, є зміна рівня витрат на виробництво та собівартості продукції, що виготовляється. При цьому зазначимо, якщо зміна обсягів виробництва та реалізації продукції прямо впливає на розміри виручки від реалізації, і в результаті на прибуток підприємства, то зв'язок між розміром отриманого прибутку та рівнем витрат та собівартості продукції є обернено пропорційним. Тобто чим нижчою є собівартість продукції, тим більшою є сума прибутку та навпаки. Однак цей фактор перебуває під впливом багатьох інших чинників. Серед них можна виділити різні залежно від галузі економіки, в якій здійснює діяльність суб'єкт господарювання, однак основними є рівень витрат на сировину та матеріали, витрати на заробітну плату та соціальні відрахування, витрати на електроенергію, паливо та ін. Тому при аналізі зміни рівня собівартості продукції необхідно досліджувати вплив факторів, які впливають на її зниження чи підвищення, щоб розробити дієві рішення та заходи щодо зниження рівня витрат на виробництво та реалізацію продукції як основного фактора зростання суми прибутку підприємства. З цього приводу відомий німецький вчений та економіст Фандель Гюнтер зазначав, що «формування витрат передбачає таке визначення та поєднання факторів впливу на них, які забезпечать оптимальне рішення відповідно до підприємницької мети» [4, с. 27].

Отже, основним джерелом зростання прибутку є зниження витрат на виробництво та собівартості продукції.

На сьогодні виділяють декілька напрямів зниження витрат виробництва та собівартості продукції:

- забезпечення механізації, автоматизації, комп'ютеризації виробничих процесів, впровадження передових технологій, модернізація та покращення використовуваної техніки;
- покращення якості продукції, впровадження нових видів та заміна дорогої сировини, матеріалів, палива більш дешевшими, але не нижчої якості;

- удосконалення системи управління витратами виробництва шляхом використання більш прогресивних методів планування, обліку та аналізу витрат, посилення контролю за правильністю їх здійснення, прийняття дієвих управлінських рішень у разі виявлення відхилень;

- зміна обсягу та структури асортименту продукції;
- раціональне використання сировини та матеріалів, скорочення відходів та втрат при транспортуванні, зберіганні та у процесі виробництва та ін.

На наш погляд, ці напрями мають бути враховані у прийнятті управлінських рішень та знайти своє відображення у фінансовому менеджменті підприємства.

Досліджуючи вплив витрат та собівартості продукції на підприємстві олійнопереробної галузі Вінницького регіону ВАТ «Соняшник»¹, нами доведено, що, чим заощадливіше та раціональніше підприємство використовує матеріальні, трудові та фінансові ресурси при виготовленні продукції, виконанні робіт та наданні послуг, тим ефективніше здійснюється виробничий процес, більшим є прибуток та рівень рентабельності (табл. 1).

Як свідчать дані табл. 1, протягом аналізованого періоду підприємство отримувало негативний фінансовий результат. У 2009 році сума збитку становила 16557 тис. грн., що на 47,3% більше, ніж у попередньому році. Основною причиною такої ситуації є, по-перше, зменшення обсягів виробництва продукції, по-друге, високий рівень собівартості реалізованої продукції. Зокрема, витрати на 1 грн. реалізованої продукції у 2009 році становили 0,99 грн., що свідчить про високу витратомісткість продукції. На високу витратомісткість вплинули високі матеріальні витрати, сума яких у 2009 році становила 40 802 тис. грн., що порівняно із 2007 та 2008 роками більше на 71,8 та 25,9% відповідно. Також на зростання витратомісткості виготовленої продукції вплинули високі витрати на оплату праці, сума яких у звітному році становила 18272 тис. грн., що на 60,6 та 26,3% більше, ніж у 2007 та 2008 роках відповідно, а також витрати на електро- та теплоенергію.

У свою чергу, досліджуючи структуру собівартості олійної продукції, ми виявили, що найбільшу питому вагу у її складі

¹ Вхідні дані про діяльність підприємства «Соняшник» є реальними, однак в контексті вимог законодавчих документів про конфіденційність інформації назва підприємства є умовною.

Таблиця 1. Склад та динаміка фінансових результатів та витрат ВАТ «Соняшник» за 2007–2009 роки, тис. грн.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення даних звітнього року від:		Відносне відхилення, % даних звітнього року від:	
	2007	2008	2009	2007	2008	2007	2008
Виручка від реалізації продукції	74763,5	70386,8	66593	-8170,5	-3793,8	-10,93	-5,39
Собівартість реалізованої продукції	62666,6	57054,9	66338	3671,4	9283,1	5,86	16,27
Матеріальні витрати	23746,2	32422,1	40802	17055,8	8379,9	71,83	25,85
Витрати на оплату праці	11378,3	14471,5	18272	6893,7	3800,5	60,59	26,26
Відрахування на соціальні заходи	4119,6	4468,7	6612	2492,4	2143,3	60,5	47,96
Амортизація	4002,0	4114,1	7712	3710,0	3597,9	92,7	87,45
Чистий прибуток (збиток)	-1229,8	-11244,3	-16557	-15327,2	-5312,7	1246,3	47,25

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

становлять матеріальні витрати – 52,8%, зокрема витрати на бельтинг фільтруючий та розчинник гексановий. Зважаючи на високий рівень матеріаломісткості продукції, нами виявлено, що рівень витрат на матеріали можна зменшити на 6,9 грн. у розрахунку на перероблення однієї тони насіння олійних культур. Цього можна досягти шляхом раціонального використання матеріалів, за можливості тривалішого використання бельтингу фільтруючого та тканини фільтруючої ТГФ, а також проведення більшого обсягу сировини через дані види матеріалів. Але при цьому необхідно врахувати можливе підвищення цін на матеріали.

Ще одним із можливих шляхів зниження матеріальних витрат на виробництво та реалізацію продукції є пошук поставачальників матеріалів, які знаходяться на меншій відстані від підприємства з метою зниження транспортно-заготівельних витрат, що суттєво може вплинути на купівельну ціну матеріалів.

Зауважимо, що при дослідженні основних показників діяльності ВАТ «Соняшник» нами було виявлено значну питому вагу запасів у складі оборотних активів. Так, станом на 2007 рік частка запасів у складі оборотних активів підприємства становила 48,6% (8604,3 тис. грн.), на 2008 рік – 53,7% (11294,4 тис. грн.), на 2009 рік – 49,1% (10743,5 тис. грн.). При цьому коефіцієнт оборотності оборотних активів протягом 2007–2009 років зменшувався: у 2007 році – 3,6; у 2008 році – 2,8; у 2009 році – 2,5, що свідчить про уповільнення оборотності оборотних активів підприємства. Тому для того, щоб пришвидшити оборотність оборотних активів та вивільнити частину грошових коштів, на нашу думку, варто зменшити обсяги запасів на підприємстві. Це дасть можливість вплинути на зниження матеріальних витрат.

Утримуючи великий обсяг запасів, підприємство зазнає певних втрат, оскільки певна їх частина, перебуваючи на складах, втрачає свої споживчі властивості, їх якість знижується, що негативно впливає на хід виробничого процесу та його результати. Наслідками таких процесів є підвищення собівартості продукції, відволікання коштів з обороту.

Досліджуючи діяльність ВАТ «Соняшник», ми виявили, що протягом року на складах підприємства псується 5% обсягу запасів. При цьому підприємство втрачає 537,18 тис. грн.,

що є досить суттєвою сумою коштів. Тому, на нашу думку, варто зменшити обсяги запасів на ВАТ «Соняшник» з метою уникнення втрат та економії коштів на обслуговуванні певної частини запасів.

Зауважимо, що вивільнення 5% запасів зі складу оборотних активів підприємства дасть можливість пришвидшити обіговість запасів на три дні, а коефіцієнт обіговості оборотних активів збільшиться до 2,6 оборотів на рік (у 2009 році – 2,5 обороту на рік).

Таким чином, зниження матеріальних витрат та витрат на обслуговування запасів у складі оборотних активів ВАТ «Соняшник» дозволить покращити ефективність управління витратами на підприємстві. Отримані показники ефективності відобразимо у табл. 2.

Як свідчать дані табл. 2, загальна сума витрат на виробництво олійно-жирової продукції підприємством «Соняшник» за незмінного обсягу виробництва зменшилися на суму 1904,28 тис. грн. На таке зниження вплинули скорочення матеріальних витрат на 1367,1 тис. грн., або на 1,76% порівняно із даними 2009 року, та зниження витрат на обслуговування запасів при вивільненні 5% зі складів підприємства. Відповідно пошук резервів зниження витрат на виробництво продукції дозволить знизити витратомісткість виробництва до 381 грн. у розрахунку на одну тонну продукції, або на 2,43%, матеріаломісткість знизиться до 199 грн./т, або на 3,39%, частка витрат на матеріали знизиться на 0,93%. Відмітимо, що зниження загальної суми витрат для підприємства є досить незначною, однак у подальшому пошук шляхів зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції дозволить суттєво знизити витратомісткість продукції та як наслідок покращити фінансові результати діяльності.

З огляду на вище викладене відмітимо, що прибуток підприємства з урахуванням резервів зниження витрат та зростанням обсягів виробництва продукції на 5% збільшиться на суму 7778,45 тис. грн. (табл. 3).

Як свідчать дані табл. 3, зростання обсягів виробництва олійної продукції на 5% забезпечить отримання виручки від реалізації продукції у сумі 74472,6 тис. грн., що порівняно із даними 2009 року більше на 11,8%. Зауважимо, що крім збільшення обсягів виробництва продукції на збільшення

Таблиця 2. Фактичні та отримані показники ефективності управління витратами на ВАТ «Соняшник» при можливих резервах зниження витрат за незмінного обсягу виробництва продукції за 2009 рік

Показники	Фактичні дані	Дані отримані з урахуванням резервів зниження витрат	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Обсяг виробництва, т	198125	–	–	–
Витрати виробництва, тис. грн.	77291	75386,72	–1904,28	–2,46
Матеріальні витрати, тис. грн.	40802	39434,9	–1367,1	–1,76
Заробітна плата працівників, тис. грн.	11921	11921	–	–
Витратомісткість виробництва, тис. грн./т	0,39	0,381	–0,01	–2,43
Матеріаломісткість виробництва, тис. грн./т	0,206	0,199	–0,007	–3,39
Частка витрат на матеріали	0,528	0,523	–0,005	–0,93
Зарплато місткість, обчислена по відношенню до обсягів виробництва, тис. грн./т	0,062	0,062	–	–
Зарплато місткість, обчислена по відношенню до загальної суми витрат виробництва, тис. грн.	0,154	0,158	0,004	2,59

Таблиця 3. Вплив зниження витрат виробництва та собівартості продукції на прибуток ВАТ «Соняшник»

Показники	Фактичні дані 2009 року	Дані отримані з урахуванням резервів зниження витрат та собівартості продукції	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
Обсяг виробництва, т	198125	208031	9906	5,0
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	66593	74472,6	7879,6	11,83
Податок на додану вартість, тис. грн.	10925	14894,52	3969,52	36,33
Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	55668	59578,08	3910,08	7,02
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	66338	62469,63	-3868,37	-5,83
Валовий прибуток	-	-	-	-
Збиток	10670	2891,55	-7778,45	72,90

величини виручки на 11,8% вплине зростання відпускних цін на продукцію. Враховуючи можливі резерви зниження витрат, собівартість реалізованої продукції знизиться на 5,8% та становитиме 62 469,6 тис. грн. Таким чином, збитки від здійснення господарської діяльності ВАТ «Соняшник» зменшаться порівняно із фактичними даними 2009 року на 7778,5 тис. грн., або на 72,9%.

Отже, пошук шляхів зниження витрат виробництва та собівартості продукції підприємства, які впливають на обсяг прибутку, мають бути предметом досконалого аналізу, оскільки від нього залежить ефективність діяльності підприємства.

Зважаючи на вище викладене ми вважаємо, що необхідно обґрунтовано та в повному обсязі розраховувати витрати підприємства для того, щоб забезпечити його ефективну діяльність. А для цього необхідно забезпечити ефективне управління витратами підприємства, а саме:

- планування та прогнозування показників витрат повинні здійснюватись на основі обґрунтованих показників минулорічних періодів з урахуванням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього впливу;
- вчасно та в повному обсязі відображати витрати на виробництво продукції у відповідних бухгалтерських документах;
- кількісне та якісне порівняння фактичних показників витрат із плановими;
- у разі виявлення відхилень приймати дієві управлінські рішення з метою уникнення небажаних тенденцій у майбутньому;
- проведення якісного контролю за здійсненням витрат;
- мотивування працівників з метою раціонального витрачання сировини, матеріалів, палива, електроенергії тощо.

Висновки

Таким чином, ми вважаємо, що на формування та використання прибутку на сьогодні впливає низка зовнішніх та внутрішніх факторів, серед яких значну увагу слід приділяти витратам виробництва та собівартості продукції та пошуку шляхів їх зниження. Наукові дослідження показали, що для забезпечення зниження витрат виробництва і собівартості продукції як важливого фактора зростання прибутку необхідно виробити дієву систему менеджменту на підприємстві, яка б дозволила обґрунтовано, в повному обсязі та вчасно розраховувати витрати виробництва та собівартість продукції.

Література

1. Фандель Гюнтер Теорія виробництва і витрат / Пер. з нім. Під керівництвом та заг. ред. М.Г. Грещака. – К.: Таксон, 2000. – 520 с.
2. Іванова Н.Ю. Економічна теорія управління фірмою. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 266 с.
3. Іванюта П.В., Лугівська О.П. Управління ресурсами і витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 320 с.
4. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посібник – К.: «Каравела», 2003. – 432 с.
5. Верхоглядова Н.І., Ядронський Д.М. та Іваннікова Н.А. Економіка підприємства. Навч. посібник. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 384 с.
6. Закон України «Про оподаткування прибутку» від 28.12.1994р. №335/94-ВР, Господарський кодекс України від 16.02.2003 р. №436-IV.
7. Турило А.М., Зінченко О.А. теоретико-методологічні підходи до визначення прибутку підприємства як фінансової категорії // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №3. – С. 109.